

Het bestaan en de samenleving in de EU-kandidaatlanden

Inleiding

In de loop der jaren is de Europese enquête over de kwaliteit van het bestaan (EQLS) van Eurofound uitgegroeid tot een waardevolle reeks indicatoren die een aanvulling vormen op de traditionele indicatoren voor economische groei en levensstandaard, zoals het bruto binnenlands product of het inkomen. De EQLS-indicatoren verschaffen een breed scala aan gegevens die kunnen bijdragen tot de monitoring en prioritering van de kandidaatlanden voor toetreding tot de Europese Unie. Van deze landen wordt verwacht dat ze specifiek beleid afstemmen op dat van de EU en dat ze hervormingen doorvoeren.

Albanië, Montenegro, Noord-Macedonië, Servië en Turkije – de vijf kandidaat-lidstaten op dit moment – werden opgenomen in de EQLS-editie van 2016, en voor sommige landen is op basis van de vorige enquêtes (2003, 2007 en 2011) informatie over veranderingen in de tijd beschikbaar. Dit verslag geeft een overzicht van drie ruime actiegebieden – kwaliteit van het bestaan, kwaliteit van de openbare diensten en kwaliteit van de samenleving – en omvat indicatoren op de volgende gebieden:

- subjectief welzijn, levensstandaard, aspecten van achterstelling en het evenwicht tussen werk en privéleven;
- gezondheidszorg, langdurige zorg, kinderopvang en andere openbare diensten;
- sociale onzekerheid, de perceptie van sociale uitsluiting en maatschappelijke spanningen, vertrouwen in mensen en instellingen, participatie in en betrokkenheid bij de gemeenschap, en deelname aan opleidingen.

Het verslag bestaat uit een inleidend hoofdstuk en vijf landenprofielen.

Beleidscontext

De indicatoren voor de kwaliteit van het bestaan, de kwaliteit van de openbare diensten en de kwaliteit van de samenleving dragen ertoe bij dat bij de beleidsplanning en de beoordeling van de resultaten het perspectief van de burgers in aanmerking wordt genomen. Wanneer sociale indicatoren voor de kandidaat-lidstaten niet beschikbaar of niet volledig vergelijkbaar zijn met die van de EU, kunnen de enquêtegegevens in plaats daarvan gebruikt worden om de verschillen tussen landen en de potentiële aandachtsgebieden voor het nationale beleid te helpen meten.

De bevindingen in dit verslag over de kwaliteit van het bestaan, de openbare diensten en de samenleving zijn relevant, zowel vanuit een nationaal perspectief als in de context van de gebieden waarop het uitbreidingsproces van de EU betrekking heeft. Zij zijn ook relevant in de bredere context van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling, die landen soms moeilijk kunnen beoordelen bij gebrek aan omvattende monitoringmaatregelen.

Het vergelijkende perspectief van de EQLS kan bijdragen tot een beter begrip van de ontwikkelingen in de samenleving op middellange termijn en tot een verbetering van de levenskwaliteit in zowel de EU als in haar partnerlanden.

Hoofdpunten

- De mate van tevredenheid over het bestaan en de geluksbeleving zijn in de kandidaat-lidstaten nog steeds lager dan in de lidstaten van de EU.
- Zoals in veel landen is de geluksbeleving belangrijker dan de tevredenheid over het bestaan. De kloof tussen geluk en tevredenheid suggereert dat mensen, ondanks beperkte tevredenheid met het bestaan, een bepaalde mate van emotionele vervulling kunnen onttelen aan familie- en sociale relaties.

- De kandidaat-lidstaten scoren onder het EU-28-gemiddelde op verschillende indicatoren inzake levensomstandigheden, waaronder de omvang van ontoereikende huisvesting, energiearmoede en materiële achterstand. Op gebieden zoals de waargenomen kwaliteit van bepaalde openbare diensten lijken de kandidaat-lidstaten echter minder benadeeld te zijn dan sommige Oost-Europese lidstaten, met name in de nasleep van de economische crisis van 2008.
- Wat de demografische structuur betreft, hebben sommige kandidaat-lidstaten (met name Albanië en Turkije) een relatief jonge bevolking, vergeleken met de meeste lidstaten. Dit komt tot uiting in hun relatief goede prestaties op een aantal gezondheidsindicatoren, hoewel deze indicatoren voor oudere groepen aanzienlijk lager zijn.
- In het algemeen zijn de mensen in de kandidaat-lidstaten tamelijk optimistisch over hun toekomst en bijzonder optimistisch over de toekomst van de volgende generaties (met uitzondering van Turkije), mogelijk mede vanwege het vooruitzicht op integratie in de EU en de voordelen van het EU-lidmaatschap. Er moet echter rekening worden gehouden met de vergrijzing van de bevolking en met bijzondere materiële problemen en achterstanden, aangezien deze het huidige positieve klimaat in gevaar kunnen brengen.
- In de meeste kandidaat-lidstaten bestaan er aanzienlijke verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft de hoeveelheid verricht huishoudelijk en zorggerelateerd werk. Hoewel de kwaliteit van de zorgdiensten als beter wordt beschouwd dan die van andere openbare diensten, is het mogelijk dat de beschikbaarheid ervan niet voldoende is om een effect te hebben op het gebrek aan evenwicht tussen werk en privéleven. Verandering in de organisatie van werk en leven kan ook afhangen van het soort banen en het economische profiel van het land. Landen lijken zich echter niet van tevoren op dergelijke veranderingen voor te bereiden, aangezien de deelname van volwassenen aan opleidingen, om professionele of andere redenen, laag is.
- De sociale cohesie staat op een aantal fronten onder druk. Bepaalde groepen maken melding van een hoge mate van sociale uitsluiting en een slechte geestelijke gezondheid, zoals oudere leeftijdsgroepen, mensen met een laag inkomen en, in sommige gevallen, vrouwen. Bovendien maakt een relatief groot deel van de mensen in sommige kandidaat-lidstaten melding van spanningen tussen rijk en arm en tussen leidinggevenden en werknemers. De schattingen van de inkomensongelijkheid die door de EQLS in aanmerking worden genomen, zijn in de meeste kandidaat-lidstaten constant hoger dan in de nationale statistieken. Deze bevinding zou een extra stimulans kunnen zijn om de meting van dergelijke ongelijkheden te verbeteren en om dergelijke maatregelen te gebruiken bij de beoordeling van beleidsmaatregelen om ongelijkheden aan te pakken.
- Er zijn relatief grote verschillen tussen landelijke en stedelijke gebieden, zowel wat betreft de kwaliteit van het bestaan als de kwaliteit van de openbare en lokale dienstverlening. Dit is een bijzondere uitdaging in de kandidaat-lidstaten, aangezien zij een grote plattelandsbevolking hebben. In de EQLS 2016 werd specifiek gewezen op het gebrek aan beschikbare recyclingdiensten voor de plattelandsbevolking.
- De verbetering van de levenskwaliteit op lokaal niveau – zowel op het platteland als in de steden – in de kandidaat-lidstaten zal waarschijnlijk worden bemoeilijkt door het patroon van vertrouwen in de nationale instellingen. In tegenstelling tot de meeste lidstaten, waar de lokale autoriteiten meer vertrouwen genieten dan de nationale instellingen, hebben de lokale autoriteiten in de kandidaat-lidstaten dit relatieve voordeel niet.

Aanvullende informatie

Het verslag *Life and society in the EU candidate countries* is beschikbaar op <https://eurofound.link/ef18032>

Onderzoeksleider: Tadas Leončikas

information@eurofound.europa.eu